

Het Combiraam (2)

door Ab Kuypers

Wanneer een imker al vier jaren met Combiramen in de weer is, zelf alle eerste problemen met een veranderende methode inmiddels voldoende heeft overwonnen om er nu naar volle tevredenheid en met succes mee te kunnen werken en bovendien graag zijn kennis, inzichten en ervaringen met anderen wil delen, is hij een ideale gesprekspartner voor een nieuwsgierige collega die overweegt ooit nog eens zijn volken eveneens op Combiramen te gaan huisvesten. 'Achter de kerk', legde hij mij uit, toen we onze afspraak maakten en mij probeerde uit te leggen waar hij woont.

186

Volgens mij ligt overigens het gehele dorp achter de kerk, omdat het er maar eentje bezit. Een langs de hoofdweg van dit buurdorp geplaatste plattegrond geeft uiteindelijk uitsluitsel waar Het Plankenpad is te vinden. Ruimschoots op tijd verschijn ik op onze afspraak.

Harrie Alting, imker te Swifterbant, Fries in Flevoland. Hinkend op twee gedachten? Geenszins. Wel nog altijd lid van zijn oude 'cluppie' Lemmer, tevens gastlid van Oost-Flevoland. Inmiddels al weer twintig jaar bijenhouder in hart en nieren. 'Van bijen ben ik echt helemaal gek.' Ooit samen met een vriend vanuit een grote liefde en belangstelling voor de natuur, met imkeren begonnen. 'We waren altijd buiten in de weilanden te vinden, vogels kijken, nesten zoeken. Maar ook nu nog mag ik er graag 's morgens vroeg op uit trekken, de polder in, als je nog bijna niemand ziet.' Met hem sprak ik over het waarom, zijn ervaringen en zijn methode, waarin het Combiraam de broedkamers van zijn bijenvolken vult.

Op zoek naar de ideale broedruimte

'Toen ik met imkeren begon, nam ik uiteraard in eerste instantie de methode van mijn mentor over. We imkeden toen nog met één broedkamer. Zijn werkwijze bestond er uit, dat er regelmatig kunstraat tussen het broednest werd ingehangen om zodoende grote broednesten te krijgen. Mij beviel deze methode al snel niet meer en ik ging op zoek naar een eigen werkwijze. Door veel in oude groentjes te lezen en de bijenboeken er op na te slaan, stuitte ik op een gegeven moment op de beschrijving van de zogenaamde omhangmethode. Dat leek me wel wat. Hierbij werd met twee broedbakken gewerkt, waarbij vanaf het begin van de koolzaadbloei, nadat er een moerrooster was gelegd, telkens gesloten broed naar boven werd

overgehangen. De moeder bleef in de onderbak, onder het rooster. Bij deze methode zou je veel honing kunnen oogsten. Dat wilde ik ook proberen, de methode sprak me toen wel aan. Het bleek mij echter een waardevolere methode. Het is misschien wel een aardige werkwijze, maar ik denk dat hij niet geschikt is voor ons klimaat, we hebben te weinig mooi weer. Ook latere manieren, waarbij ik stevast met twee broedkamers werkte, bevielen mij uiteindelijk geen van allen. Toen ben ik er toe overgegaan om een broed- en honingkamer tezamen als broedruimte te gebruiken. Dat ging een stuk beter. Ik had nu een ideale ruimte waarin de volken kunnen broeden; niet te groot, maar ook niet te klein.

Na een hele tijd met zulke broedruimten te hebben gewerkt, ben ik met Combiramen gaan experimenteren. De maat van een hierop aan te leggen broednest komt immers overeen met mijn broed- en honingkamerformaat tezamen. Het nadeel van het onderbroken

Rustig zittend op een dak, de armen ondersteund.

Foto Harrie Alting, Swifterbant

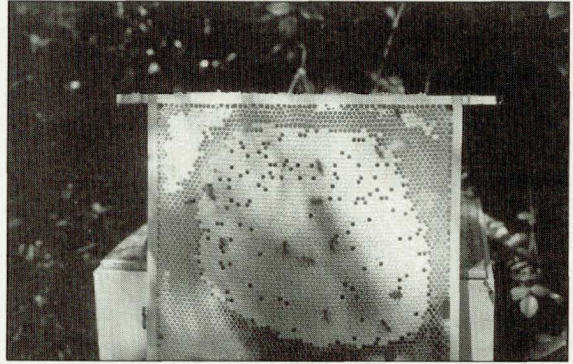
broednest was hiermee opgelost. Om overigens zulke grote raten uitgebouwd te krijgen moet je grote volken hebben.'

Het moeilijke begin

Alle begin is moeilijk. De introductie van Combiramen in zijn volken, die tot dan in Simplexbakken waren gehuisvest, verliep alles behalve vlekkeloos. 'De stevigheid van de ramen zelf, het aanbrengen van voldoende bedrading voor de kunstraat en het laten uitbouwen van zulke grote vellen kunstraat, gaf best wel wat problemen in het begin. Wanneer de kunstraat met onvoldoende bedrading wordt ingesmolten, zullen de raten die hierop worden uitgebouwd, gaan uitzakken waardoor ze een min of meer golvende vorm krijgen. Hiermee is natuurlijk niet te werken. Je krijgt zulke ramen niet of nauwelijks uit de kasten. Nu bedraad ik met wel acht à negen horizontale draden. De zijkanen van de ramen verstevig ik met een extra latje, binnen het raam. Nu kunnen ze beter het uiteindelijke gewicht aan broed en voer dragen.'

'Een probleem van materiële aard is, dat je, wanneer je altijd met twee broedkamers hebt gewerkt, bij de overstap op Combiramen een tekort aan honingkamers en een overschot aan broedkamers zult krijgen. Zelf zat ik erg ruim in mijn materialen, dus voor mij viel dat wel mee. Zit je echter wat krap in je spullen dan moet je toch eerst wel het een en ander aanschaffen bij de overgang op deze methode.' 'Heb je nu al je volken op Combiramen?', wil ik weten.

'Ja en nee. Mijn honingvolken zitten alle tien inderdaad op Combiramen. Maar op de stal staan nog eens tien volken op de gewone Simplexramen. Die laatste zijn voor de verkoop. Daar imker ik verder niet mee. Je zou dus eigenlijk kunnen zeggen dat het eigenlijk onhandig is, die twee maatsoorten in mijn bestand. Maar dat is het niet. Dat zit in feite in mijn methode ingebakken. De kunstzwermen die ik van mijn honingvolken maak, komen namelijk gewoon op de Simplexramen. Sinds de varroa in ons land is, maak ik kunstzwermen zonder broed. Het laten uitbouwen van Combiramen lukt bijna niet met kunstzwermen. Je krijgt vaak half uitgebouwde ramen met zulke volkjes. Bovendien zijn mijn kunstzwermen doorgaans voorbestemd om opgekeekt te worden tot hoofdvolk die, nadat ze voorzien zijn van bevruchte jonge koninginnen uit eigen koninginneteelt, het volgend jaar voor verkoop in aanmerking komen. Na een of twee dagen begin ik de kunstzwermen te voeren en langzaam breid ik het aantal ramen uit tot ze uiteindelijk op tien ramen zitten. Door ze goed te begeleiden en op gunstige drachten te plaatsen, worden dit in de loop van

Sterke volken ontwikkelen grote plakken broed op het combiraam. Foto Harrie Alting, Swifterbant

het seizoen grote volken. Omdat je volken altijd een beetje krap moet huisvesten, willen ze goed kunnen ontwikkelen, zouden ze bovendien verdrinken in de ruimte als je kunstzwermen op Combiramen zou huisvesten. In principe is mijn methode dus heel eenvoudig, ik prefereer een simpele werkwijze. De honingvolken zijn allemaal op Combiramen gehuisvest, het honing winnen gaat via honingkamers. De kunstzwermen die ik van deze volken maak, komen op Simplexramen en worden opgekeekt tot hoofdvolk', vat Alting zijn methode in drie zinnen samen. 'Ik bedrijf ook koninginneteelt. Hiervoor gebruik ik gewoon redcellen die na de zwermbehandeling worden aangemaakt. Jonge koninginnen worden bevrucht op het station van Lemmer. Teeltvolken, waaruit ik de jonge koninginnen teel, zitten overigens doorgaans gewoon in Simplexkasten.'

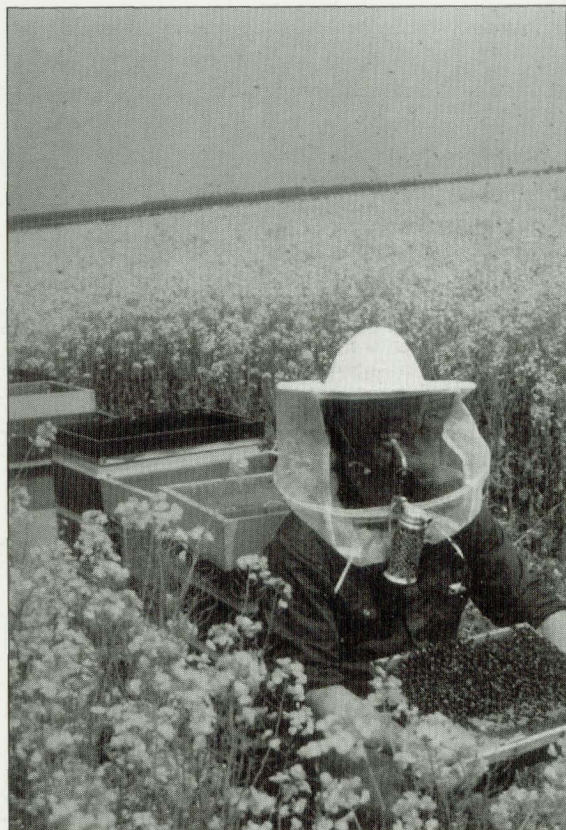
Een koude zaterdagmiddag

Het eerste gedeelte van ons gesprek speelt zich af in de behaaglijke warmte van de huiskamer, onder het genot van een kop koffie, wat sigaretten ('Kan jij het ook niet laten, Ab?'). In een viewer hebben we onderhand dia's bekeken waarop onder andere prachtig uitgebouwde Combiramen te zien zijn. Dan trekken we naar de ruime bijenstal met een fraaie tuin, even buiten het dorp. De eerste pollen winterheide staan al in bloei, de zuurbes zit nog volop in de bessen. De dag hangt als een wattige, kille deken over het verlaten polderland. Het is rond het vriespunt. In de eindeloze stilte is het lichte gezoem vanuit de wintertros zachtjes hoorbaar. Eén februari, een koude zaterdagmiddag. 'De volken worden op acht à negen ramen ingewinterd. De brede banden voer op de Combiramen zijn een groot voordeel bij het overwinteren. De bijen zullen niet snel los komen van het voer. Nadat in de nazomer de laatste honing is geslingerd, worden de honingkamers niet meer op de volken teruggeplaatst.

Bij mooi weer en aanhoudende dracht winteren de volken zich als het ware zelf in. Dit is volgens mij een ideale situatie. Bij sommige volken hoef ik zelfs geen of praktisch geen suiker meer bij te voeren. Dit soort volken winterd ook zeer sterk uit. De honing die je 's zomers 'verspeelt', krijg je het volgend voorjaar dubbel en dwars terug. Het grote manco van Combiramen is dat je de heidedracht niet kunt benutten. De heidehoning zal allemaal in de Combiramen terecht komen of de omstandigheden moeten wel extreem goed zijn. Ik heb dat nog niet meegemaakt, de heide was de laatste jaren niet zo best. Als ik naar de heide zou willen, zou ik de oorspronkelijke kunstzwermen plaatsen. 'Je hebt de Combiramen nog wel gewoon in een broed- plus honingkamer hangen, of heb je aangepaste bakken gemaakt?' 'Nee hoor, ik gebruik gewoon mijn broed- en honingkamers. De bakken staan net als anders los op elkaar geplaatst. Ik heb geen nieuwe bijenkasten gemaakt. Wel heb ik, om geheel andere redenen overigens, de honingkamers voor de honingoogst iets anders ingericht. Dat heeft te maken met het feit dat ik een intuïtieve afkeer heb van moerroosters. In de honingkamers heb ik nu nog maar negen raampjes hangen boven tien broedramen. Doordat door deze wijze geen broed in de honingkamers zal komen, hoef ik nu geen roosters meer te gebruiken. De raampjes hangen iets meer uit elkaar, waardoor de bijen wat dikkere cellen bouwen die ze volproppen met honing. Dit levert zelfs nog iets meer honing op dan in bakken met de gebruikelijke tien raampjes. In normale Simplexkasten lukt dit foefje niet wanneer je met één broedkamer werkt; met twee lukt het wel. Maar zelfs al zou ik met mijn negen honingkamerramen wat minder honing oogsten, dan zou ik daar niet mee zitten. Ik vind dat niet zo'n probleem. Bij zomers als in de afgelopen jaren maakt dat toch allemaal niets meer uit. Ik geef toe, honingoogsten is de sport van imkers, die je zo goed mogelijk moet beoefenen. Maar in principe staan bij mij de bijen voorop. Het goed verzorgen van de bijen, en goede huisvesting geven, rustig behandelen, hygiënisch werken en vooral de omgang zelf, is even belangrijk, zo niet belangrijker dan de eigenlijke honingwinst. Als je eenmaal een beetje ervaren bent, komt de honing vanzelf wel.'

Tenslotte

Aan het eind van ons middagje bijpraten teken ik nog wat slotopmerkingen op uit de mond van mijn gastheer. 'Wanneer de Combiramen eenmaal zijn uitgebouwd en volop in gebruik door de bijen, zijn ze, vooral in het begin, wanneer je nog geen ervaring hebt, best wel lastig te hanteren. Het is een heel gewicht

De combiraamvolken op het koolzaad doen het goed, zo te zien. Foto Harrie Alting, Swifterbant

hoor, zo'n groot raam vol broed en de nodige honing. Met een beetje wind lijkt het wel of je aan het zeilen bent. Om de ramen aan beide zijden te kunnen controleren is het lastig ze te draaien of ze vlak voor je te houden. Doch rustig zittend op een lege honingkamer of een dak, je armen een beetje steun gevend, lukt het wel. Om de aangeboden kunstraat uitgebouwd te krijgen is een hele kunst. Nogmaals: je moet er sterke volken voor hebben. De kantramen worden door de bijen vol gestopt met honing; een prima reserve voor mindere tijden.'

De middag is al aardig gevorderd wanneer we afscheid nemen. Het gesprek, waarin natuurlijk veel meer zaken dan alleen het Combiraam ter sprake kwamen, is ten einde. Maar uitgepraat zijn we nog lang niet. Koud van buiten, maar warm van binnen verlaat ik Swifterbant. Of het bij mij zelf ooit nog eens wat wordt met het Combiraam? Het antwoord op die vraag ligt in de toekomst verborgen. Aan het enthousiaste en overtuigende verhaal van Harrie Alting zal het niet liggen. In ieder geval ben ik veel wijzer dan een jaar geleden. Met dank aan een fijne collega.